

Kroniek

H.J.C.C.J. Wilschut

Levend belijden

De binding aan de gereformeerde belijdenis krijgt de laatste tijd onder ons de nodige aandacht. Vrij kort achter elkaar verscheen er in *De Reformatie* een aantal artikelen die hierop betrekking hebben. Het is een goede zaak dat daarover hardop nagedacht wordt. Dit raakt ons samenleven als kerken rechtstreeks. Hoe zijn wij met elkaar een belijdende gemeenschap?

Belijdenis en ondertekening

In *De Reformatie* van 14 en 21 april 2007 schreef dr. E.A. de Boer twee artikelen onder de titel 'Belijdenis en ondertekening. Over binding aan de Drie formulieren van eenheid'. Dr. De Boer wijst op het historisch karakter van onze belijdenisgeschriften. Ze zijn minder op de huid van de tijd geschreven dan we zouden wensen in opbouw, onderwerpkeuze en uitwerking. Ook is de kennis van de belijdenissen onvoldoende.

Volgens dr. De Boer is er sinds de Synode van Dordrecht 1618/19 zoiets als een stolling opgetreden in de binding aan de belijdenis. Sindsdien wordt niet meer rechtstreeks een handtekening onder de belijdenis gezet, maar onder een ondertekeningsformulier. Zo kwam er een meer statische vorm van binding. Ter vergelijking wijst dr. De Boer op de praktijk in Frankrijk, waar in de zestiende eeuw op elke nationale synode de tekst van de belijdenis werd voorgelezen en vastgesteld. Het lezen van de belijdenis houdt het belijden levend. Overigens erkent dr. De Boer in een noot dat hij nog niet heeft onderzocht hoe in dezen de praktijk in Nederland geweest is.

Hoe dan ook, vanaf 1618/19 treedt een stuk formalisering op in de binding aan de belijdenis. Het ondertekeningsformulier heeft aan de handtekening een kerkrechtelijke lading gegeven als schriftelijk geformuleerde hoofdsom van de religie, die de geloofsband tussen de kerken vertegenwoordigt. Wel is de belijdenis voor wijziging vatbaar gebleven. Alleen is de weg van revisie (= herziening) niet meer de gezamenlijke bespreking bij de aanvang van elke nationale synode, maar de particuliere weg van het gravamen (= bezwaarschrift). 'Samengevat: de belijdenis staat kerkrechtelijk op twee benen: het ene been is dat van binding door ondertekening (sanctie bij woordbreuk: leertucht), het andere been is het recht op revisie' (*Ref.* van 14 april 2007, p. 473).

Dr. De Boer pleit voor een opwaardering van dit tweede 'been'. En dan niet alleen in de (negatieve) zin van bezwaarschrift, maar - positief - van het leergesprek, in kerkelijke vergaderingen en ook op ander vlak (zet schriftgeleerden aan het werk om schriftuurlijk onderwijs op allerlei punten op te zetten). Het is zeker niet de bedoeling van dr. De Boer om aan de inhoudelijke binding aan de belijdenis te tornen. Hij wil het geestelijk gezag van de belijdenis niet aantasten. Maar hij raakt er steeds meer van overtuigd dat we het niet redden met (bredere) confessies uit een voorbije tijd. 'We doen onszelf tekort als we het onderwijs van de Schriften niet adequaat in déze tijd verwoorden' (*Ref.* van 21 april 2007, p. 492). Dr. De Boer denkt niet in de richting van het opstellen van nieuwe belijdenisgeschriften. Maar echt aan het leergesprek. Is er op bepaalde punten verschil van mening, probeer die dan opnieuw in het licht van de Schrift te bespreken en onder woorden te brengen. 'Ik bepleit niet

terugkijken op de juiste interpretatie van de confessie, maar *vooruit denken*. Een aangelegen punt lijkt me de eeuwige verkiezing en menselijke verantwoordelijkheid' (*Ref.* van 21 april 2007, p. 493).

Gevolg van deze visie is wel, dat het begrip 'belijdenis' minder star gehanteerd moet worden. Begrijp ik dr. De Boer goed, dan had hij graag gezien dat de handreiking van de GS Amersfoort 2005 over het vierde gebod een zekere belijdende status had gekregen, zonder meteen een officieel belijdenisgeschrift te worden. Hier blijft de uitwerking voor mijn besef vaag. Het is wel een punt om te signaleren. Helemaal wanneer dr. De Boer zich afvraagt of een nieuw te schrijven belijdenis à la de drie formulieren van eenheid voor onze tijd nog wel de juiste vorm is. Hier is dr. De Boer kennelijk niet helemaal uit: 'Ik tast naar een antwoord op de vraag: welke vorm zou een confessie vandaag moeten hebben?' (*Ref.* van 21 april 2007, p. 492).

Instemming

In het pleidooi van dr. De Boer voor verrijking en actualisering van de belijdenis hoor je het verlangen naar een levend belijden. Welk gereformeerde belijder zou dat verlangen niet kennen? Het is niet genoeg wanneer we een belijdenis 'hebben'. Die belijdenis moet uitdrukking zijn van belijden metterdaad. Iets van onszelf. Iets van ons hart.

Het is dan ook een legitieme vraag die dr. De Boer aan de orde stelt. Hoe belijden we als gereformeerde kerken ons geloof, terwijl onze belijdenisgeschriften op meer dan één punt het stempel van hun ontstaanstijd dragen? Terwijl er tegelijk onderwerpen ongenoemd blijven, nieuwe vragen, waarop onze belijdenisgeschriften zich niet direct uitspreken.

Dr. De Boer signaleert terecht dat op dit moment het opstellen van een nieuwe belijdenis niet eenvoudig is. De gereformeerde gezindte is ernstig verdeeld. Niet alleen kerkelijk. Maar ook geestelijk. Probeer elkaar dan maar eens te vinden in een nieuw en eenstemmig belijden! En je zult het toch samen moeten doen, wil een nieuw belijdenisgeschrift de verdeeldheid niet juist laten toenemen! Bovendien, waar vind je op dit moment de theologen van formaat, die tot het opstellen van een nieuwe belijdenis in staat zijn? Het zou mooi zijn, wanneer nieuw belijden mogelijk was. Ook in de vorm van een nieuw belijdenisgeschrift. Over die vorm is mijns inziens positiever te oordelen dan dr. De Boer doet. Over de (niet-)haalbaarheid ervan op dit moment zijn we het gauw eens.

Eveneens met instemming is te noteren dat dr. De Boer opkomt voor een inhoudelijke binding aan de belijdenis. Wel roept het verbazing op, dat hij zich zo positief uitlaat over de manier waarop binnen de NGK proponenten en predikanten zich verbinden aan de belijdenis. Met name het in de NGK gebruikte ondertekeningsformulier voor predikanten werd binnen onze kerken als onvoldoende waarborg aangemerkt. De verbazing groeit, wanneer dr. De Boer opmerkt dat hem het verschil ten aanzien van de aard van de binding tussen GKv en NGK secundair lijkt. Die aard van de binding is al jaren het grote pijnpunt tussen NGK en GKv. Erkennen we dat de belijdenis in alle stukken van de leer in alle opzichten overeenkomt met de Schrift - of zeggen we het minder sterk? Helaas, dat is nog steeds het probleem.

Ondertekeningsformulier

Toch is er bij de gegeven voorstelling van zaken ook een aantal vraagtekens te plaatsen. Dr. De Boer maakt een verschil tussen de ondertekening van de belijdenisgeschriften zelf en de

handtekening onder een ondertekeningsformulier sinds Dordrecht 1618/19. Daar zou de formalisering ingeslopen zijn. Dit lijkt mij een oneigenlijke tegenstelling. Ook na 1618/19 ging het om binding aan de belijdenisgeschriften zélf. Alleen bleek het in de loop van de tijd nodig om de áárd van die binding nader te omschrijven. Dit vanwege de manier waarop de remonstranten tegen het ondertekenen van de belijdenisgeschriften aankeken. Meestal hadden zij daartegen geen bezwaar. Want bij hun handtekening hadden zij in het achterhoofd dat de belijdenis altijd examinabel is. Dus mag je er best van afwijken. Vanwege deze ingebouwde reserve hadden voorafgaand aan de synode van Dordrecht al diverse mindere vergaderingen een eigen ondertekeningsformulier opgesteld. Daar sloot Dordrecht zich bij aan: ‘ter voorkoming van verkeerde uitvluchten van sommigen.’ Nee, voor de synode van Dordrecht was de aard van de binding bepaald niet secundair. Daarover moet je binnen de kerk ondubbelzinnige helderheid hebben.

Het gevaar van formalisering zit ook niet vast op het al dan niet gebruikmaken van een ondertekeningsformulier. Elke codificatie draagt het gevaar van verstarring en formalisering in zich, ook binnen de kerk. Daarmee is geen kwaad woord gezegd van het schriftelijk vastleggen van de bijbelse leer. Integendeel, de christelijke kerk heeft het vanaf het begin gedaan. Als antwoord van het gezamenlijk geloof en als leerregel voor de kerk. En ter afweer van de ketterij. Het is zelfs bijbelse roeping! Toch, er kan afstand groeien tussen het papier van de belijdenis en jou als belijder. Dat kan te maken hebben met het tijdsverschil. De andere tijd, de andere taal, de andere vragen. Het kan ook samenhangen met ‘onbekend maakt onbemind’. Is de belijdenis je niet geestelijk eigen, dan wordt de instemming ermee zomaar iets van lippendienst. Uit de historie is moeilijk hard te maken dat het ondertekeningsformulier sinds Dordt de formalisering bevordert heeft. Treedt formalisering niet op waar inhoudelijke vervreemding groeit?

Revisie

Verbazingwekkend is wat dr. De Boer schrijft over de kwestie van de revisie van de belijdenis, met verwijzing naar de praktijk in Frankrijk.

Nu relateert dr. De Boer zélf al enigszins deze verwijzing, door erbij aan te tekenen dat dit ook te maken had met het chaotische drukproces: wat was de juiste lezing? In dat kader kon ook correctie worden voorgesteld. Blijft wel de vraag wat deze correctie inhield. Ging het om redactionele of om inhoudelijke veranderingen? Dat is hiermee nog niet uitgemaakt.

Ook bij de kerkelijke vergaderingen in Nederland zie je deze zorg voor de tekst van de belijdenisgeschriften. Meer dan één kerkelijke vergadering droeg zorg voor de juiste tekst van de confessie. Maar daar bleef het dan ook bij. Dr. De Boer heeft geen eigen onderzoek gedaan naar de gang van zaken in Nederland. Hij had in ieder geval gebruik kunnen maken van het onderzoek van A. Kuiper in diens *Revisie der revisielegende* (Amsterdam 1879); zie hierbij J. Kamphuis, ‘Reünie door reformatie. Het conflict Kuiper-Van Toorenenbergen om de kerkelijke binding aan de confessie’, in: *Verkenningen II. Kerk en kerkgeschiedenis* (Goes z.j. = 1964), p. 87v. Kuiper toont met de stukken aan, dat een driejaarlijkse revisie van de belijdenis ter synode inderdaad een legende is. Het werd in Dordt 1618/19 niet voorgeschreven (*Revisie der revisielegende*, p. 99v). Het werd vóór die tijd ook nergens in praktijk gebracht. Wel werd te Antwerpen 1566 de tekst van de belijdenis nagezien en in kerkelijke vorm vastgesteld door enkele daartoe bekwame mannen. De daaropvolgende synoden hebben nooit revisie toegepast (*Revisie der revisielegende*, p. 82). Een kort eigen onderzoek in de *Acta der Nederlandsche Synoden der zestiende eeuw*, verzameld en

uitgegeven door F.L. Rutgers (Dordrecht 1980, tweede druk) bevestigt het door Kuyper geschetste beeld.

Het waren uitgerekend de remonstranten die in de 17^e eeuw aandrongen op revisie van de belijdenis. Daarin gesteund door Oldenbarneveldt, die al in 1597 (!) uitsprak dat er een synode zou kunnen komen, wanneer deze de last ontving om de formulieren van eenheid te herzien.

Er zou over de historische gang van zaken een boeiend verhaal te vertellen zijn. De remonstranten wilden een synode waarop vrij gesproken zou kunnen worden over de leer. Waarbij de binding aan de bestaande belijdenis opgeschort zou worden. De achtergrond was inhoudelijke moeite met de belijdenis. De gereformeerden hebben deze vorm van revisie resoluut afgewezen. Ze wisten ook wel dat de belijdenisgeschriften niet onfeilbaar zijn zoals de Schrift dat is. Vandaar alle ruimte voor het gravamen. De vaders van Dordt waren ook geen confessionalisten, die geen letter aan de bestaande belijdenis durfden te veranderen. De redactionele wijzigingen van Dordt in de Nederlandse Geloofsbelijdenis bewijzen het tegendeel. Maar ze weigerden van de aangenomen leer een vrij discussiestuk te maken. En daarmee de onzekerheid over wat als bijbelse leer geldt, te bevorderen.

Nee, dr. De Boer is geen remonstrant. Hij staat voor het gereformeerd belijden. Geen wantrouwen alstublieft. Maar de manier waarop hij spreekt over het leergesprek, is te onbeschermd. Hier had de historie hem kunnen waarschuwen. Voor het leergesprek binnen de kerk zal de aangenomen en welomschreven bijbelse leer het uitgangspunt moeten zijn. En brengt het leergesprek tot het inzicht dat er wijziging van de belijdenis nodig is, dan is er de weg van het gravamen. Maar - *dat dit nodig kan zijn, is voor een kerkelijk leergesprek niet het uitgangspunt, al kun je erbij uitkomen!* Dan kunnen er inderdaad vragen zijn over de juiste interpretatie van de bestaande belijdenisgeschriften. Maar dat los je niet op met het 'vooruit denken'. Het heeft iets van een vlucht naar voren. Waarbij de omtrekken van de leer vervagen.

Amersfoort 2005/NGK 2007

Daarmee is het leergesprek op de kerkelijke vergadering als zodanig niet afgewezen. Mits daarbij de ondubbelzinnige binding aan de belijdenisgeschriften het uitgangspunt is. De GS Amersfoort 2005 waardeerde het positief dat de NGK aan bezinning op vraagstukken van leer en leven op de kerkelijke vergaderingen een plaats willen geven. Maar wel tekende de synode erbij aan, dat deze bezinning 'vraagt om gebondenheid aan de leer zoals de kerken die in haar belijdenis verwoord hebben' (*Acta*, p. 316). De Gereformeerde Kerken in Nederland bedanken voor het leergesprek waarbij de binding aan de belijdenis niet vaststaat. Daarom blijft het de vraag, wat de NGK bedoelen met de bezinningsgesprekken op de kerkelijke vergaderingen. Inmiddels hebben de NGK de Balans aanvaard. De Landelijke Vergadering van 12 mei 2007 besloot de gesprekken met de GKv voort te zetten en te streven naar kerkelijke eenheid. In deze gesprekken dient ook de 'verwoording van de leer van de Schrift in deze tijd' aan de orde te komen' (*RD* van 14 mei 2007). En opnieuw is het de vraag: hoe fungeert daarbij de binding aan de belijdenis?

'Exceptionele revisie'

Met het bovenstaande is niet elke vorm van revisie van de belijdenis uitgesloten. Reeds A. Kuyper overwoog de mogelijkheid van een 'exceptionele (= uitzonderlijke) revisie' (*Revisie der revisielegende*, p. 143v). Een eenmalige update, wanneer de kerk der vaders (we schrijven 1879) weer tot herstel zou komen. Niet omdat de door de vaders beleden waarheid

veranderd was. Maar omdat wij veranderd zijn. Ons bewustzijn is anders dan dat van de vaders. Wel moet er bij zo'n revisie aan allerlei bijzondere voorwaarden voldaan worden. Materieel moet de beleden waarheid onveranderd blijven.

Wat voor het opstellen van een nieuwe belijdenis geldt, geldt - mutatis mutandis - ook voor een 'exceptionele revisie' in de zin van Kuiper. Kuiper vond dat hierbij gereformeerde kerken uit heel de wereld betrokken moesten worden. 'Onze kerk is nooit een "apart Nederlandsch kerkje" geweest' (*Revisie der revisielegende*, p. 150). Helaas. Alleen al in eigen land is de verdeeldheid van de gereformeerde gezindte zo groot, dat ook een gezamenlijke revisie van de belijdenis op dit moment niet haalbaar is. Het was het goed recht van de Gereformeerde Kerken in Nederland om in 1905 een aantal woorden in art. 36 NGB te schrappen. Maar reeds deze bescheiden ingreep bracht tot een confessionele tegenstelling met een deel van de gereformeerde gezindte in ons land. Dan hoef je aan complete revisie helemaal niet meer te denken.

Hoe dan?

Je bent niet klaar wanneer je de door dr. De Boer gewezen weg afwijst. De vraag die hij voorlegt, is reëel. Hoe blijven we met elkaar een daadwerkelijk belijdende gemeenschap? Hoe gaan we om met de aloude belijdenisgeschriften? En hoe zoeken we een weg bij actuele vraagstukken?

Het is de vraag of (het antwoord op) actuele vragen meteen in de vorm van kerkelijk belijden gegoten moet(en) worden. Zie ik het goed, dan dient de kerkelijke belijdenis ervoor om de *hoofdzaken* van de leer der zaligheid vast te leggen, waarover wij het in ieder geval vanuit de Schrift met elkaar eens moeten zijn, wil er werkelijk eenheid in geloof zijn. Dat is het kader waarbinnen de 'vrijheid van de profetie' zich moet bewegen.

Dan zullen er kwesties zijn die vragen om een bijbels en kerkelijk antwoord. Bijvoorbeeld over 'vrouw en ambt'. Toch kun je moeilijk zeggen dat het hier gaat over een hoofdzaak in de leer van de zaligheid. Dat is de achterliggende vraag wel: hoe kijk je tegen de Schrift en haar gezag aan? Dát hoort thuis in het kerkelijk belijden, de afgeleide zaak niet direct. Zo voorkom je tegelijk dat particuliere theologische inzichten confessioneel gezag krijgen.

Eenzelfde redenering past ten aanzien van de 'bijzondere gaven van de Geest'. Onze belijdenisgeschriften zwijgen er opvallend over. Terwijl in de 16^e en 17^e eeuw allerlei geestdrijvers optraden. De belijdenis legt de hoofdlijnen van de leer over de Geest vast. Die hoofdlijn is dermate antispiritualistisch, dat daarmee elke scheiding tussen Woord en Geest is afgewezen. Bovendien had men er binnen eigen kerkhuis nauwelijks last van. Tegelijk sluit ik niet uit dat hier ooit nog eens een uitspraak van belijdende aard nodig zal zijn. Zoals de Dordtse Leerregels een nadere verklaring geven van art. 16 NGB tegenover binnengeslopen dwaalleer, zo kan dat ook hier nodig worden. Wat dat betreft geeft *The Candlestand Statement. Gereformeerde overwegingen bij de charismatische beweging* uit 2004 een goede voorzet.

Er zijn dus allerlei vragen waarover je kerkelijk en theologisch met elkaar in gesprek kunt gaan. Mits de binding aan de belijdenis uitgangspunt is. En de leer geen onderwerp van vrije discussie wordt.

Blijvende waarde

Bij dat gesprek kon wel eens blijken hoe blijvend actueel onze klassieke belijdenisgeschriften zijn. Jawel, ze dragen in diverse opzichten het stempel van hun tijd. Denk aan de ruime aandacht voor de sacramenten. Denk ook aan de aparte aandacht voor de eed. Zoals prof. dr. B. Kamphuis ook gelijk heeft dat wij in onze tijd de verkiezingsleer op een andere manier zouden opzetten, niet langer gestructureerd door de Remonstrantie uit 1610 (*Ref. van 7 mei 2007*, p. 524).

Al gaat hoofdstuk I van de DL over de goddelijke verkiezing en verwerping, het lijkt me niet helemaal juist wanneer prof. Kamphuis in het aangehaalde artikel zegt dat de Dordtse Leerregels bij de uitverkiezing beginnen. De Dordtse Leerregels beginnen niet meteen bij Gods hemels besluit van eeuwigheid, maar bij het werk van God hier op aarde en de gang van de geschiedenis. Eveneens is het beeld te nuanceren, dat de HC en NGB zo kort zijn over de Heilige Geest. Ja, wel in Zondag 20 HC en art. 11 NGB. Maar wie alleen al in de HC gaat turven hoe vaak de Heilige Geest en zijn werk aan de orde komen, krijgt een heel ander beeld. Ook mist prof. Kamphuis in onze belijdenisgeschriften een apart onderdeel over het verbond. Inderdaad, een uitgewerkte verbondsleer ontbreekt. Al is de reformatorische verbondsleer terug te vinden in heel de confessie, ook buiten Zondag 27 HC en art. 34 NGB. Kijkt u maar eens hoe vaak er sprake is van 'de belofte van het evangelie'. Het is de grondtoon van het reformatorische denken over het verbond. Bovendien is bij de HC te bedenken dat deze oorspronkelijk in de kerkorde van de Pfalz zijn plaats had tussen de formulieren van de doop en het avondmaal, waarin de betekenis van Gods verbond voor de gemeente werd uitgelegd.

Maar ondanks deze duidelijke datum van onze belijdenisgeschriften is hun inhoud allerminst uit de tijd geraakt. De hoofdzaken van de leer der zaligheid worden trefzeker overeenkomstig de Schrift beleden. Dan valt er soms best een vertaalslag te maken naar de situatie van vandaag en naar de vragen van vandaag. Maar het loont de moeite om je de inhoud van de confessie geestelijk eigen te maken. Zodat het klimaat van die confessie ook jouw klimaat wordt. Je ademt ook in een ruimte die groter is dan jouw eigen tijd, doordat je belijdt in verbondenheid en continuïteit met de kerk vóór ons. Je blik wordt dus niet verengd, maar juist verbreed. In eigen gemeente behandelden we het afgelopen seizoen de Dordtse Leerregels. Wat bleken ze dichtbij en actueel voor het eigen leven met de Here!

Daarom denk ik dat we niet alleen moeten wijzen op de historische beperkingen en het menselijk karakter van onze belijdenisgeschriften. Nee, dat hoeft niet verzwegen te worden. Maar er is meer te zeggen. In een tijd van confessioneel relativisme mag ook hardop gezegd worden dat we rijk zijn met onze belijdenisgeschriften. Zeker, menselijke geschriften, niet gelijk te stellen aan de Schrift (art. 7 NGB). Maar in hun naspreken van de Schrift geschriften met een gezag dat je niet als alleen maar menselijk kunt afdoen. In de oude gereformeerde theologie krijgt dit bijzondere karakter van de belijdenis meer dan eens accent. Zonder dat men verviel tot steriel confessionalisme. De confessie: *norma normata*: aan de Schrift GENORMEERDE norm. Tegelijk: *norma normata*: genormeerde NORM. Uit kracht van het Woord.

Wat valt er nog te praten?

Dr. E.A. de Boer ziet uit naar een inhoudelijk gesprek met de NGK over de leer van de Schriften. Met de wil om ons met de mogelijkheid van kerkelijke hereniging te laten verrassen - als God het geeft (Ref. van 21 april 2007). Maar - wat valt er nog te praten?

Belijdenis

Wil een inhoudelijk leergesprek mogelijk zijn, dan dient er gebondenheid te zijn aan de leer zoals de kerken die in haar belijdenis verwoord hebben, citeerde ik al eerder als uitspraak van de GS Amersfoort 2005. Dat dit binnen de NGK onvoldoende het geval is, is in eerdere artikelen in dit blad over de Balans van DKE en CCS een- en andermaal betoogd. Om te beginnen op het kerkelijk papier. Zowel in de Preambule als in artikel 17 van het AKS blijft de aard van de binding aan de belijdenis onuitgewerkt. Terwijl een aanscherping van artikel 17 (op het punt van: hoe te handelen bij volhardende afwijking van de belijdenis?) bewust werd afgewezen. Maar ook in de praktijk blijkt de binding aan de belijdenis onvoldoende te fungeren. Niet alleen zijn er kerken waar elke ondertekening van de belijdenis ontbreekt. Ook is er ruimte om af te wijken van - bijvoorbeeld - de Dordtse Leerregels. Kijk je naar de opvattingen van dr. R.R. Ganzevoort over het christelijk handelen (en dan denk ik echt niet alleen aan zijn visie op het praktiseren van de homofiele geaardheid), dan vraag je je eveneens af hoe hij zolang als predikant in volle rechten binnen de NGK heeft kunnen werken.

Nou ja, dat zegt iemand uit de GKv, zo kun je het bovenstaande relativiseren. Inmiddels wordt ook in eigen NGK-kring erkend dat er hier iets aan de hand is. Ik citeer uit het Jaaroverzicht in het *Informatieboekje voor de Nederlandse Gereformeerde Kerken 2007* (Amsterdam 2007), waarin drs. L.C. Compagnie schrijft: 'De eerlijke vraag moet wel zijn, in hoeverre de belijdenis onder ons nog een plek heeft. In veel kerken is de Catechismuspraak verdwenen, en de tekst van de belijdenisgeschriften vind je niet achter de psalmen en gezangen van het Liedboek. Een "onbekrompen en loyale binding aan de belijdenis" vraagt dat ambtsdragers de belijdenisgeschriften ook kennen. Nu weet ik dat er mensen zijn die voordat ze in het ambt bevestigd werden de belijdenisgeschriften gingen lezen (en prompt met vragen kwamen over de Dordtse Leerregels), maar ik weet ook dat velen blijkbaar van nature weten wat er in de Drie Formulieren van Eenheid staat. Wanneer wordt uitgesproken "Om ook in onze tijd de kerk bij Gods Woord te bewaren is kennis van de confessie onmisbaar", zal dit zinnetje een inspanningsverplichting met zich meebrengen' (p. 175/6).

Bij die stand van zaken gaat de vraag klemmen: wat valt er nog te praten?

Verleden

In hetzelfde Jaaroverzicht signaleert drs. Compagnie de studiedag over C. Veenhof op 17 november 2006 te Kampen. Zowel voor de familie Veenhof als de kerkelijke familie is het moeilijk te verteren dat prof. Veenhof tot nu toe geen eerherstel heeft ontvangen. Niet dat eerherstel het doel is. Het is voor de kerken zelf die onrecht pleegden, goed om uit te spreken dat de schorsingsbesluiten niet goed, niet kerkelijk, niet in overeenstemming met de katholiciteit van de kerk zijn geweest en daarom herroepen dienen te worden. Aldus een uitspraak van C. Veenhof, die drs. Compagnie via ds. J.C. Schaeffer citeert (*Informatieboekje 2007*, p. 174).

Ook op de LV van de NGK waar gesproken werd over de Balans, kwam het verleden en de pijn erover ter sprake (bron: site NGK, vergadering van 24 maart 2007):

In de bespreking werd door enkele afgevaardigden aandacht gevraagd voor pijn en verdriet dat vooral bij oudere Nederlands Gereformeerden bestaat over de breuk van de jaren zestig en voor de noodzaak om die te benoemen in plaats van te negeren. Voorzitter De Boer van de Commissie voor contact en samenspreking erkende dat en gaf aan dat het klaarkomen met het eigen verleden primair de verantwoordelijkheid is van de Gereformeerde kerken (vrijgemaakt) en niet van NG-zijde als claim op de besprekingen is gelegd. Naast de persoonlijke pijn die verwerkt moet worden, wees hij op kerkelijk onrecht jegens nog levende ambtsdragers, waarvan het belangrijk is dat dat ongedaan wordt gemaakt, zolang dat nog kan.

Wat is er nu in feite bij de NGK veranderd wanneer men zo blijft spreken over het verleden? Waar is de erkenning dat de trouw aan de belijdenis in geding was? Wat valt er nog te praten?

Vrouw in het ambt

Dr. De Boer noemt als één van de gesprekspunten ‘vrouw en ambt’ (Ref. van 21 april 2007, p. 493). Alsof dit aan de kant van de NGK nog een open gesprekspunt is. Inmiddels fungeren op diverse plaatsen vrouwelijke ambtsdragers. Ook is de eerste vrouw toegelaten tot het ambt van predikant. Het is een illusie dat hierover nog een open gesprek mogelijk is, waarbij wordt teruggekomen op wat volop in praktijk wordt gebracht. Opnieuw: wat valt er nog te praten?

Afgesloten op 24 mei 2007.